

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן
מליובאוויטש

עקב – עשרים באב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק“
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה
שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכרון

כ"ק הרה"ג והרה"ח ומקובל רב פעלים
לתורה ולמצות ורבים השיב מעון

ר' לוי יצחק ז"ל

שניאורסאהן

אביו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

אשר נאסר והגלה על עבודתו

בהחזקת והפצת היהדות

ונפטר בגלות

ביום כ"ף לחודש מנחם אב

שנת ה'תש"ד

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. דברי רש"י והמדרש על ה"מצוות הקלות"

על המילים, "והיה עקב תשמעון" מפרש רש"י: "אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". המקור לפירוש זה הוא במדרש תנחומא¹, אך שם הלשון שונה: "מצות קלות שאין בני אדם משגיחין בהן אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן"².

צריך להבין: לפי פירושו של רש"י, שאדם דש בעקביו" – "דורך" על המצוות ומזלזל בהן³ – מובן כיצד מתבטא הענין במילה "עקב", כי ה"דישה" נעשית "בעקביו". אבל לפי פירוש המדרש, "שמשליכין אותו תחת עקביהן" אין מובן, לפי הפשט: מהו הקשר שבין השלכת המצוות – אי קיומן – דוקא לתחת עקביהן? אם אין מקיימים את המצוות הקלות, הרי שמשליכין אותן לגמרי החוצה, ולא רק, "תחת עקביהן".

ב. דברי דוד המלך

בהמשך נאמר במדרש, שזה מה שאומר דוד המלך⁴, "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני": דוד אומר, שאין הוא ירא, "מן מצוות החמורות שבתורה", אלא, "מן מצוות הקלות, שמה עברתי על אחת מהן אם עשיתי אם לא עשיתי מפני שהיתה קלה, ואתה אמרת הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה".

לא מובן: בודאי נזהר דוד המלך בקיום כל המצוות, כולל המצוות הקלות, כפי שהמדרש מביא מיד לאחר-מכן, ובהמשך⁵ לדרשה שלעיל, שכוונת דוד המלך⁶ באומריו "גם עבדך נזהר בהם בשמורם עקב רב" היא ל"מצוות הקלות" (והמילים, "עקב רב" רומזות, כהמשך

דברי המדרש, לפסוק⁷, "מה רב טובך אשר צפנת... ש", שזהו "שכרן של מצוות קלות" – וביודעו ש"עבדך נזהר בהם", מדוע אמר דוד המלך, "אני מתיירא מן מצוות הקלות"⁸?

ג. צריך לקיים את הענינים לפי הסדר

הסבר הדברים הוא:

אין מדובר במדרש על מי שסובר שאין צריך להזהר, ח"ו, בקיום המצוות הקלות, ובודאי לא במי שמבזה את המצוות ו"דורך" עליהן. מדובר כאן על מי שמסכים שצריך להשתדל בקיום המצוות הקלות, אבל הוא "משליך אותן תחת העקב" – הוא דוחה את קיומן למועד מאוחר יותר ויותר – עד לאחר ה"עקב".

הוא טוען, שתחילה עליו לדאוג לכך שה"ראש" – כלומר, הענינים החמורים ביותר – יהיה כראוי. אחר-כך הוא ישים לב לענינים ה"סמוכים לראש", מצוות הקרובות להם בחומרתן וכדומה, ורק בסופו של דבר הוא יחשוב על הענינים שהם "עקב" ויותר רחוקים: הידורים, לפני משורת הדין וכדומה⁹.

אי אפשר להתחיל מן העקב – הוא טוען – מוכרח להיות סדר. ולפי הסדר צריך להתחיל בדברים ההכרחיים ביותר, וכל עוד לא השלימו אותם לגמרי, אין לחשוב על ענינים אחרים, ובמיוחד לא על ענינים שלפניהם משורת הדין, מילי דחסידותא וכדומה.

כאשר באים ליהודי ודורשים ממנו קיום אהבת ישראל, שהוא יאהב אפילו יהודי שמעולם לא קבל ממנו טובה כל שהיא ואף לא ראהו¹⁰, הוא טוען, שאי-אפשר לדרוש ממנו דרגה כזו של אהבת ישראל, כאשר הוא איננו מקיים כראוי דרגות פשוטות הרבה יותר, ואפילו כלפי יהודי שהיטיב עמו הוא נכשל לפעמים ב"ואהבת... כמודך", למרות שאין הוא חושד בעצמו, ח"ו, בתשלום רעה תחת טובה!

(7) תהלים לא, כ.

(8) ראה גם עץ יוסף לתנחומא שם.

(9) ראה דברי דוד (להט"ו) ריש פרשתנו. ובמדרש לקח טוב:

דקדוקי המצוות.

(10) היום יום ע' קיג.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א
ר' יקותיאל מנחם ע"ה
ב"ר שרגא שליט"א

ראפ

חסיד ומקושר בכל נימי נפשו

לכ"ק אדמו"ר מה"מ

משגיח ומשפיע

בישיבת תומכי תמימים

ליובאוויטש המרכזית 770

ניהל הבית חב"ד

בנמלי התעופה

ובחברת "אל על" במיוחד

וזכה שהרבי שלח המצות ע"י

ואמר עליו "אונזער יקותיאל"

נואם קבוע בסיומי הרמב"ם ב-770

והדפיסם ב"תקות מנחם"

ניהל "ועד המחנכים"

פעל במרץ בעניני שלימות הארץ

ראש מטה שירה וזמרה

לקבלת פני משיח צדקנו

קירב רבים אל רבנו ובדרכי נועם

השאיר דור ישרים יבורך

הולכים בדרכי רבותינו נשיאנו

נקטף בתאונת דרכים

ביום השני לפ' "וקם שבט מישראל"

י"ב תמוז ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י ידידי

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי זוגותו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

עושה בעולם) ה' צריך הקב"ה כבר מזמן להביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, שלפי כל החשבונות והסימנים היא השנה שמלך המשיח נגלה בו⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

... מקבל יהודי (במקום זמן זה) את הכחות הגדולים ביותר ויש לו גם זכות ואחריות גדולה ביותר לבקש ולצעוק להקב"ה: "עד מתי"?!...!

* * *

כיון שכבר סיימנו את כל הענינים ד"מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא צועקים ותובעים "עד מתי" (כמדובר לעיל) – נשאלת מיד השאלה המרעישה: כיון שכבר נפעלו כל הענינים – כיצד יתכן, שמשח צדקנו עדיין לא בא?!...!

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

כמו־כן, כיצד דורשים ממנו להקפיד על שיעורי הת"ת – ללמוד בכל יום חלק מן הפרשה, חזומש עם פירוש רש"י, לומר כל יום את השיעור בתהלים כפי שנחלק לימי החודש, ואת השיעור היומי בתנאי – כאשר הוא מחסיר, לפעמים, עניני תפילה הקודמים לכך? טענתו היא: אמנם צריך לקיים את כל זאת, אך הוא איננו בדרגה זו, והוא צריך ללכת לפי סדר. עליו לקיים כראוי במשך זמן מסויים (עד שנעשה להרגל – שלושים יום¹¹) את הענינים העיקריים הכתובים בשולחן ערוך, לומר את מה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, ואחר־כך יוסיף במשך זמן כזה את ההוספות שלאחר מכן עד לרמ"א, ואחר כך במשך זמן כזה את דברי הרמ"א והאחרונים, ורק לאחר מכן הוא יתחיל לעסוק בענינים שלפנים משורת הדין, עניני חסידות וכו'.

אין הוא מתנער משום דבר, ח"ו, אך את הכל צריך לקיים לפי סדר. פעם דברו עם משהו על אהבת ישראל באופן של לפני משורת הדין, והוא אמר שאין זה לפי סדר, ואף היה בפיו משל מוכן¹¹: כאדם שהולך ללא נעליים, ללא חולצה וכו', אבל עונד על צוארו עניבה...!

ד. טענה זו היא עצת היצר הרע

אמנם, לפי השכל, וגם לפי שכל־דקדושה¹², יש מקום לטענה כזאת. אבל, האמת היא, ועיקר חשוב הוא, שעבודת ה' צריכה להתחיל באמונה ובקבלת עול, ולא בחישובים על־פי השכל. מצד האמונה וקבלת־העול האדם נוהר (ולא רק – מקיים) במצוה קלה כבחמורה, וגם הוהירות במצוה קלה קיימת אצלו במלוא העוצמה.

הנקודה שבכל המצוות¹³ – מצוה מלשון צוותא והיבור¹⁴ – שבאמצעות המצוות מתחברים עם עצמותו ומהותו של אין־סוף ברוך־הוא – קיימת בכל המצוות בשווה, ללא הבדל בין מצוות חמורות למצוות קלות,

(11) ראה שו"ע או"ח סק"ד ס"ח. שו"ע אדה"ו שם ס"י. * (11) נ"ד טוטה ה, ב.
 (12) ראה לקמן הערה 15. ולהעיר ממ"ק ט, סע"א.
 (13) כברכת כל המצוות: אשר קדשנו במצותיו וצונו.
 (14) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ד"ה רבי אומר ה'ש"ת (ספ"א ואל"ף). ובכ"מ.

„ראש" או „עקב". בענין זה אין מקום לחשוב על סדר¹⁵ של ראש ועקב ולשקול אם זהו דבר שנתגלה על ידי אנשי כנסת הגדולה או על ידי תלמיד ות"ק, אחרון שבאחרונים, כי יודעים שבקיום ענין זה מתחברים עם עצמותו ומהותו של הקדוש־ברוך־הוא.

אך היצר הרע הוא „אומן"¹⁶ במלאכתו, כפי שהרבי נהג לקרוא לו: „הערמומי", והוא המציא מענות על „סדר", וכדי שהדברים יתקבלו הוא התאים לכך משלים וכדומה. יש, אפוא, לדעת, שזוהי עצת היצר, והתנאי לקבלת תורה ומצוות הוא: „נעשה" קודם ל„נשמע", „דקדמיתו" פומייכו לאודנייכו"¹⁷ (=שהקדמתם פיהם לאוזנם), ההיפך מן הסדר. ויותר מכך אומר הנביא¹⁸, „מי עוור כי אם עבדי" – על „עבדי" יאמרו שהוא „עוור"¹⁹. כאשר אדם טוען שצריך לעבוד את הקדוש־ברוך־הוא לפי הסדר, כעבד המשרת את אדונו, ללא שכל, אלא מתוך אמונה וקבלת עול, יאמרו שכן מתנהג עוור, שהרי לפי השכל צריך להתחיל עם שיקולים שכליים, ואחר כך .. לראות. אם השכל יחקור וידרוש ויחליט שאין להסתפק בשכל, ישתמשו גם באמונה. אבל להתחיל באמונה?!

ה. גם בחינוך יש להתחיל באמונה, ולא בשכל

מורי וחמי הרבי סיפר, שכאשר היו ילדיו קטנים, הוא שכר עבורם מלמד. מלמד זה סבר שלילדים לא צריך לספר ענינים ביהדות שהם מבהילים ומפליאים – מופתים שאינם מובנים לפי השכל. דברים אלו מיועדים למבוגרים שכבר מבינים את הענינים לפי השכל, או אפשר להוסיף עניני מופתים. אבל לילדים דברים אלו משבשים את ההגיון²⁰ והשכל,

(15) ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב י"ע במבוא לקונטרס ומעין ע' 22.
 (16) ראה שבת קה, ב.
 (17) שבת פה, סע"א.
 (18) ישעי' מב, יט. וראה ירמ"י כט, כו (וכפי' הרד"ק). הושע (ט, ז), „משוגע איש הרוח" (וכפי' הראב"ע ומהר"ם קרא שם).
 (19) כפי' הרד"ק עה"פ.
 (20) ראה גם ספר התולדות אדה"ו (קה"ת תשכ"ז) ע' קעו (בהוצאת תשמ"ז – ח"ב ע' 561): המשכיל (שמעון הכופר) כשנבנס לאדה"ו שאלו אדה"ו בתוך הדברים אין הוא מפרש הפסוק ויורד יצחק חרדה גדולה עד מאד, וענה שאינו מפרש

ואתם – כך סבר המלמד – יש לשוחח רק על עניני היהדות שהם הגיוניים לפי השכל. כאשר נודע לרבי (מזהרש"ב) נ"ע על שיטתו של מלמד זה, פיטרוהו מיד.

צריך דוקא להתחיל באמונה וקבלת עול ולא בשכל. גם את הענינים המובנים לפי השכל צריך לקיים מתוך קבלת עול. וכך גם בענין החינוך: צריך לספר לילדים עניני מופתים שמעל לשכל, וזה נוטע בהם אמונה. והטענות שזה לא לפי הסדר, ושאינן צריך להתחיל בענינים המבהילים את ההגיון וכדומה נובעות מן היצר הרע, מלך זקן וכסילי²¹.

1. התנהגות שמעל לשכל מביאה לברכות שמעל לטבע

בכך יובנו גם דברי דוד המלך, "למה אירא בימי רע עוון עקבי יסובני", שהוא ירא מ"עון עקבי":

דוד המלך ידע ש"עבדך נוהר בהם בשמרם עקב רב", ולא חשש שמא אין הוא והיה, ח"ו, במצוות קלות²² (כדלעיל סעיף ב'), אלא חשש שמא אין הוא מקיים מצוות קלות באותה מידת זהירות כמצוות חמורות²³. אמנם, הוא מקיים את כל המצוות, ובהירות, אך אולי לחישוב, שוהרי מצוה השייכת ל"ראש" וזו – ל"עקב", יש השפעה על מידת הזהירות וההידור ואין הוא רץ²⁴ וחירד במצוה קלה באותה מידה כבחמורה, ולכן, "לא עשיתי" (כי לא קויים...), ולפיכך, "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני":

"בימי רע" – הכוונה היא לימים של הנהגת הטבע, כאשר ישראל הם ככבשה אחת בין

כפירוש רש"י בשם המדרש שגיהנם פתוחה לו מתחתיו, כי אין להלאות את מוחות התינוקות הרופפים בדברי אגדה בכלל ומה גם בדברים המפחידים בו במה שלא יוכל התינוק גם לשער בו.
21 קולת ד, יג וקה"ר שם.

22 ולשון המדרש, "שמא עברתי בו לא עשיתי" – י"ל, שהוא ע"ד הלשון (יומא לג, סע"א. ו"ט), "אין מעבירין על המצוות", שלא ה' ור"ז בהן כדבעי, ולא עשיתי – כככתובות (סו, סע"ב ו"ט); לא עבד בו כדבעי ל' למיעבד לא עבד. בס' זכרון (לפרש"י) ריש פרשתנו, "וכן ה' דוד .. שמא בסרתי אחת מתוך כלומר ביוני בו". אבל בתנחומא לפנינו, לשון זה הובא אח"כ בקשר להפסוק, "בשמרם עקב רב" – "שמא .. בסרתי בהן ח"ו אלא גם עבדך נוהר בהם בשמרם עקב רב".
23 כסיום לשון המדרש שם, ואתה אמרת הו' חירד במצוה קלה כבמצוה חמורה.
24 אבות פ"ד מ"ב. וראה תו"ט שם. לקו"ש [המתורגם]

ח"ו ע' 397 ואילך.

שבעים זאבים²⁵, עד אשר אפילו עניני פרנסה הם, כדברי רבותינו²⁶ נשיאינו, ענין של "מן" שמעל לטבע, כי מצד צוק העתים, ובמיוחד בזמן הגלות, באה הפרנסה באופן שמעל לדרכי הטבע.

וכאשר יהודי מחשב בתורה שמן השמים, חשבונות של "ראש" ושל "עקב", ונוהג לפי חישובים שכליים אלו, במידות ובהגבלות אלו, נוהגים כלפיו גם מלמעלה כן, ר"ל, באופן של מדידה והגבלה, ונגרם, "בימי רע", ר"ל.

ואילו כאשר אין מחשבים חישובים אלו, וחשובה לו רק ההתקשרות עם עצמותו ומחותו של הקדוש־ברוך־הוא, והעוצמה של מסירות הנפש, וקבלת העול של עבד וכן כלפי הקדוש־ברוך־הוא קיימים אצלו הן בקיום מצוה שהיא "ראש" והן – "עקב", אז נוהגים כלפיו כך גם מלמעלה.

ואז אין הוא צריך לחשוש משום דבר. שהרי, הוא מאוחד עם עצמותו ומחותו אין סוף ברוך־הוא, שהוא מושל ושולט בכל, כולל הטבע, וגדול הרועה ששומר את הכבשה²⁷ ודואג לה – "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני"²⁸ – בבני חיי ומוזנא רויחא לכל אחד ולכל אחת.

והתוצאה היא ככתוב בפרשתנו²⁹: "והיה עקב תשמעון" – והיה לשון שמחה³⁰, "עקב – תשמעון", תשמעו את המצוות של ה"עקב" בדיוק כמו המצוות של ה"ראש", אז – "ושמר הוי' אלקיך לך את הברית...". ויבואו כל ההשפעות הטובות³¹ המוזכרות בפסוק – "ואהבת וברכך והרבך... ברוך תהיה מכל העמים" –

ובקרוב ממש, "על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך".

(משיחות ש"פ עקב תשי"א)

25 תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא. פסיקתא רבתי פ"ט.
26 סה"מ תש"ט ע' 21. וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם]

חט"ו ע' 188 ואילך.

27 תנחומא ואסת"ר שם.

28 תהלים כג, ב.

29 ריש פרשתנו.

30 ב"ר פמ"א, ב (קרוב לסופו). ועוד.

31 ראה גם לעיל בפנים סוף סעיף ב.

... באקומט אַ איד (במקום זמן זה) די גרעסטע כחות און ער האָט

אויך דעם גרעסטן זכות און אחריות צו בעטן און שרייען צו דעם אויבערשטן: "עד מתי"?!...

* * *

וויבאַלד אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים פון "מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא שרייעט מען און מ'מאָנט "עד מתי" (כמדובר לעיל) – שטעלט זיך גלייך די שטורעם/דיקע פראַגע: וויבאַלד אַז מען האָט שוין אָפּגעטאַן אַלע ענינים – איז ווי קומט עס, אַז משיח צדקנו איז נאָך ניט געקומען?!...

(משיחות ש"פ עקב, כ"ג מנחם־אב, מבה"ח אלול תנש"א)

(5 ראה תניא רפ"ז.)

ענין שהזמן גרמא – הגאולה האמיתית והשלמה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, וע"פ כל הסימנים הרי "הנה זה (משיח) בא"², לכן עסוקים כל הזמן במחשבה ודיבור אודות הגאולה, ומחפשים לקשר את כל הענינים דזמן זה עם הגאולה, והעבודה דבנ"י היא למהר את הגאולה.

... מדובר כמ"פ, שכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד והודיע, שכבר גמרו את כל הענינים, וגמרו גם "לצחצח את הכפתורים", והדבר היחידי שנשאר הוא – תנועה אחת של הקב"ה שיוציא את בני ישראל מהגלות ויביאם אל ארץ הקודש... ולכן מבקשים וצועקים יהודים עוה"פ ועוה"פ – ועכשיו עוד יותר בתוקף מפעם – "עד מתי"?!...

... ליהודי יש בכחו לעורר את עצמו ולעורר יהודים אחרים, ובעיקר לעורר כביכול את הקב"ה – ש"בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לפי כל החשבונות (שהקב"ה הראה בתורתו ובהניסים שהוא

הוספה בשורת הגאולה

לה.

ענין שהזמן גרמא – די גאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, וויבאלד אַז "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, און לויט אַלע סימנים איז "הנה זה (משיח) בא"², דעריבער האַלט מען אין איין טראַכטן און רעדן וועגן דער גאולה, און מ'זוכט צו פאַרבינדן אַלע ענינים פון דעם זמן מיט דער גאולה, און די עבודה פון אידן איז צו ממחר זיין די גאולה.

. . . מדובר כמ"פ, אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האַט מעיד געווען און מודיע געווען, אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, פאַרענדיקט אויך דעם "צופוצן די קנעפלעך", און די איינציקע זאַך וואָס איז געבליבן איז – די תנועה אחת פון דעם אויבערשטן ער זאָל אַרויסנעמען אידן פון גלות און זיי ברענגען אין ארץ הקודש... און דעריבער בעטן און שרייען אידן נאַכאַמאָל און ווידעראַמאָל – און איצטער נאַכמער בתוקף ווי אַמאָל – "עד מתי!?!..."

. . . אַ איד האַט בכח צו מעורר זיין זיך און מעורר זיין אַנדערע אידן, און בעיקר מעורר זיין כביכול דעם אויבערשטן – אַז "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לויט אַלע חשבונות (וואָס דער אויבערשטער האַט אָנגעוויזן בתורתו און אין די נסים וואָס ער מאַכט אין דער וועלט) האַט דער אויבערשטער שוין פון לאַנג געדאַרפט ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, וואָס לויט אַלע חשבונות וסימנים איז דאָס די "שנה שמלך המשיח נגלה בו"⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

- 1) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.
- 2) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.
- 3) ל' חז"ל – ב"ב עה, ב.
- 4) יל"ש ישע"ר רמז תצט.

עשרים באב *

א. "עצי כהנים והעם" – מאחרין ולא מקדימין"

פעמים רבות כבר דובר¹ על יום "עשרים באב", שהוא אחד מתשעת הזמנים של "עצי כהנים והעם"², כמסופר בגמרא³, כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה", ומשפחות מטיימות נדבו עצים למזבח, "משלהם", לפיכך נקבעה תקנה, שכל אחת ממשפחות אלו תזכה ביום זה מידי שנה בשנה לתת עצים למערכה, ושישתמשו בעציהן למזבח, "אפילו לשכה מלאה עצים". יום זה היה אצלם יום טוב, והם הקריבו גם "קרבן עצים"⁴.

כאשר אחד ממועדים אלו, כגון עשרים באב, חל בשבת, ואי אפשר להקריב את קרבן העצים, שאינו דוחה שבת, נאמר במשנה⁵, ש"מאחרין ולא מקדימין". כך היא ההלכה גם במקרים נוספים, כפי שמונה המשנה: "תשעה באב, חגיגה, והקהל"⁶.

לגבי המקרים האחרונים המוזכרים, מוסבר בגמרא⁷ מדוע "מאחרין ולא מקדימין": "תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי (=תשעה באב – אין מקדימים פורענות), חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטי זמן חיוביהו" (=חגיגה והקהל – משום שעדיין לא הגיע זמן חיובם), ואילו לגבי עצי כהנים והעם אין מוזכרת בגמרא שום סיבה. בענין זה יש הבדל, ולכאורה סתירה, בין פירוש רש"י לגמרא, לבין פירוש רש"י לרי"ף⁸:

(* הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ויל שניאורסאהן (אביו של – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א). נפטר בשנת תש"ד בגלות, בעיר אלמא אטא במחוז קאזאכסטאן. הו"ל.)
1) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 85 ואילך. ח"ט [המתורגם] ע' 89 ואילך.
2) תענית כו, א במשנה. וצ"ע השינוי מלשון הכתוב (נחמי י, לה) ושחובא לקמן בסוגיא (כת, א): הכהנים הלויים והעם.
3) שם כח, א. א. ירושלמי שקלים פ"ד ה"א. תענית פ"ד ה"ד.
4) מגילה פ"א ה"ד.
5) ראה תענית יב, א ובפרש"י שם ד"ה שו"ט. ובכ"מ.
6) מגילה ה, א.
7) ובירושלמי מגילה שם מוסף, סעודת ר"ח וסעודת פורים. ובתוספתא שם (פ"א ד) מוסף, ספק מילה. – הובאו ברי"ף (ראה ר"ן) ורי"ח מגילה שם.
8) אבל נוסח הכת"י בדיקום מגילה שם: אלא זמן עצי כהנים מ"ט משום דומן קבוע הוא.
9) ידועה השק"ש (יד מלאכי כללי רש"י אות ה. שד"ח (כרך ט) כללי הפוסקים ס"ח (כללי רש"י) אות ז) ע"ד מחבר פירוש

בגמרא מסביר רש"י: "אכתי לא מטא זמן חיוביהו, ואם יקדימוה לא יצאו ידי חובתן וכן עצי כהנים שקבוע להם זמן קבוע בנדרים". כלומר, גם לגבי עצי כהנים חלה הסיבה ש"אכתי לא מטא זמן חיוביהו"⁹.

לעומת זאת כתוב בפירוש רש"י לרי"ף, ש"מאחרין עד אחר השבת לפי שכל היום של ערב שבת זמן הוא למביא עצים עד עכשיו, ואינם רוצים שיכנסו בזמנם להביא עצים וקרבן עצים בעוד שזמן הישנים עדיין להביא¹⁰ (כלומר, שאז עדיין זמנם של הקודמים), ולכן אין הגמרא צריכה להגיד את הסיבה שבגללה "מאחרין ולא מקדימין" לגבי "זמן עצי כהנים והעם" – מפני שכאן זהו "מילתא דפשיטא" (=דבר פשוט ביותר).

לפי טעם זה יוצא, שלו ל"מביא עצים עד עכשיו" לא היה איכפת שמשפחה אחרת תביא עצים וקרבן עצים בזמנו, ניתן היה להקדים את קרבן העצים לערב שבת, למרות ש"אכתי לא מטא זמן חיוביהו"¹¹.

ב. השלכת פירוש רש"י לש"ס בענין הצדקה

להבדל בין שני פירושי רש"י אלה, אם "לא מקדימין" במקרה זה מפני ש"אכתי לא מטא זמן חיוביהו" אם לאו, יש השלכות גם על ענינים אחרים, כדלהלן:

ב"ירושלמי"¹² מצויה מחלוקת בין אמוראים, אם גבאי צדקה צריך ללוות כסף למען עני נצרך כש"אין בכיס", ולהחזיר זאת ממעות צדקה שיתקבלו מאוחר יותר. ה"רוגוטשובי" אומר¹³, שהסיבה לדיעה ש"אין אומרים ללוות" קשורה

זה. ובכל אופן מסתבר דכל מה שאפשר להשוותן משווין, ובפרט לפרש"י לש"ס ע"ל אהרן.
9) וכן מוכח ברי"ף שם, והנ"ך (כולם – לבר תשעה באב) דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. ועד"ז בפי"מ להרמב"ם ומאירי שם. וראה הערה 7.
10) ועד"ז כתב הר"ן (ד"ה והנ"ך), מפני חבירו שהוא מספיק דא"ל לו להכנס בתחומי.
11) ועד"ז צ"ע במ"ש בר"ן שם, מפני חבירו כו" – והרי בא לפרש דברי הרי"ף, וברי"ף שם מפורש הטעם משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו, כנ"ל. וראה לקמן הערה 21.
12) כתובות פ"ו ה"ה.
13) צפ"ע מהר"י, רע"ג.

לפירוש רש"י¹⁴ הנ"ל על הגמרא, לפיו רואים ש„האומר שיביא קרבן לזמן פלוני אם הביא קודם לא יצא“ – וכך גם בענין זה של צדקה: לגבאי צדקה אסור ללוות כסף, כשאין בכיס, כי אסור להשתמש בכספי צדקה שיגודבו מאוחר יותר כדי לשלם חוב מוקדם יותר, מפני שאז יוצא ש„נתקיים הצדקה קודם זמן קביעות הנדר“¹⁵ – מצות הצדקה נעשתה לפני הזמן שנדר הנותן את הכסף לצדקה, ובאמצעות החזרת החוב הקודם אין האדם יוצא ידי חובת נדרו לצדקה.

לפיי"ז יוצא, שלפי פרש"י לרי"ף, שולוא אי"ר צון המשפחה הקודמת, שיכנסו בזמנם" מותר היה להקדים את קרבן העצים, למרות שזה „קודם זמן קביעות הנדר“ – „לא מטא זמן חיוביהו“, אינו קיים הטעם הנ"ל לדעתם של הסוברים ש„אין אומרים .. ללוות“.

ג. השאלה על פירוש רש"י לרי"ף

הדברים יובנו על-ידי הצגת תמיהה על פירוש רש"י הנ"ל לרי"ף, שאין מקדימים את קרבן העצים לערב שבת מפני שזוהו זמנו של „מביא עצים עד עכשיו, ואינם רוצים שיכנסו בזמנם“. לכאורה, אין מובן: מדוע קשורה לענין זה דעתה של המשפחה הקודמת, והרי הזמן לקרבן העצים נקבע על-ידי הנביאים¹⁶ (דעת בית דין), ואם יש מקום

14 וצ"ע בצפ"ע שם שמביא ג"כ מר"ן מגילה שם (וכנראה כוונתו למ"ש שם במשנה ד"ה וזמן, והי' לכל אחד זמן קבוע לספק בו עצים .. לפי שאינו דוחה מאחרין בו" – שהרי בר"ן שם (לאה"ו) מפורש שהטעם הוא, מפני חבירו כו", כנ"ל הערה 10. 15 ומאן דפליג שם וס"ל שאומרים ללוות, הוא (לא מפני שפליג על סברא זו, כ"א) מפני „דמארי" דמועדיא קיים, היינו משום ד„אצלו (הק"ה) ליכא גדר זמן" (מהד"ת שם, ע"ש). 16 לכאורה צ"ע מה ענין נבואה לכאן, אבל ראה ריש אבות: „הקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג, ותקנתו קדמה לכה"ג, או – בתחלתם. ונביאים – בתור מקבלי התורה מהוקנים ולא מצד הנבואה. וגם בימי הוקנים מצינו כן בשבת (קד, א) ועוד. – וראה רמב"ם ריש הל' ממרים (ובקדמותו) דתקנות – שצ"ל לטנהרין. ועפ"ז – כצ"ל בכ"מ שנזכר תקנת נביאים וכיו"ב. – וכמוכן כ"ז בשבת שם. תמורה טז, א. ועוד. וראה הקדמת הרמב"ם לפיה"מ בארוכה.

להקדמת קרבן העצים לערב-שבת, אין להתחשב ברצון המשפחה הקודמת?

ד. שני הפירושים משלימים זה את זה

יש להסביר, ששני פירושי רש"י אלה אינם סותרים זה את זה, אלא להיפך – הם משלימים זה את זה, כמוסבר להלן: חובת המשפחות לגבי, זמן עצי הכהנים והעם – בהבאת קרבן העצים, נובעת מדיני נדר¹⁷, שיש להתחשב בדעת הנודר¹⁸ כפי שהיתה בעת נדרו.

כיוון שזה דבר מצוי, שאחד או יותר מתשעת הזמנים הללו חל בשבת¹⁹, ברור, שהמתנדבים חשבו מלכתחילה²⁰ על מועד הקרבת הקרבן כשחל בשבת – לפני כן, או אח"כ.

וכך מוסיף פירוש רש"י לרי"ף הסבר בנוסף לפירושו לרש"י²¹: זמן עצי כהנים והעם, אכתי לא מטא זמן חיוביהו" לא מפני שזה לפני יום השבת, שבו חלה החובה בשנים האחרות, אלא שבמקרה זה חל „זמן חיוביהו" רק לאחר שבת, שהרי, המשפחה הקודמת אינה רוצה „שיכנסו בזמנם“, ולכן היה בדעת הנודר – המשפחה המאוחרת – מלכתחילה²², שאם יחול זמנו בשבת, יביאו את העצים לאחר שבת, כי גדול השלום, ובמיוחד בעניני מזבח וקרבן²³.

ואדרבה: לולא אי-רצונה של המשפחה הקודמת „שיכנסו בזמנם“, סביר לומר, שדעת הנודר היתה להקדים את קרבן העצים לערב שבת, כי: (א) „מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה“²⁴. (ב) לו השימוש בעצים שלהם

17 אף שעצם הענין דומני עצי כהנים והעם, התנו נביאים שביניהן" (מקומות שבינינו לעיל הערה 3) – מ"מ, העצים (וקרבן עצים היו נדבה, ויש עלי' דין נדר כמפורש ברש"י מגילה שם, שקבוע להם זמן קבוע נדרים". וכן מוכח בצפ"ע הנ"ל. 18 נדרים נה, ב. וש"ע י"ד סרי"ח. ובכ"מ. 19 ובפרט שבזמן הבית היו מקדשים ע"פ הראי'. 20 אבל להעיר משר"ע אדה"ו ארי"ח ס"ח רמ"ט. 21 ועד"ז י"ל בר"ן מגילה שם (וראה לעיל הערה 11), שבא להוסיף ביאור למ"ש ברי"ף שם. 22 להעיר גם מקול הרמ"ז מגילה שם: הכי התנו ביניהם מעיקרא. 23 ראה מכלילתא ופרש"י יתרו כ, כב (וראה גיטין בסופה). תו"כ ופרש"י ויקרא ג, א. 24 ראה מכלילתא (ורש"י) בא יב, יז. וראה אנציקלופדי תלמודית ע' אין מעבירין על המצות, וש"נ.

לקרבן ציבור היה במועד (בעשרים באב וכדומה) אף כשחל בשבת²⁵, היה יוצא, שכאשר נדחה קרבן העצים עד לאחר שבת, עובר יום שבו אין הם מודים לה' על זכות הבאת העצים.

לפיכך מקרה זה הוא „מילתא דפשיטא" ש„מאחרין ולא מקדימין“, ואין הגמרא צריכה להסביר זאת, אף כאשר המשפחה הקודמת הסכימה שיביאו בזמנה, מפני שדעת הנודר היתה מלכתחילה על מאחרין, ולכן „אכתי לא מטא זמן חיוביהו“

לפי זה אין לפענ"ד הוכחה מדין זה לגבי המחלוקת אם „אומרין ללוות" (כדברי ה„רוגושו"בי בסעיף ב) – כי במקרה שלנו „לא מקדימין“, מפני שדעת הנודר היתה מלכתחילה לזמן מאוחר יותר, ואי אפשר להסיק מכך למקרה אחר, כאשר הנודר אינו חושב על דבר שאינו מצוי כליכך – פריעת חוב בממונו – כך שהצדקה ניתנה „קודם זמן קביעות הנדר“²⁶.

25 כן משמע לכאורה בפיה"מ להרמב"ם מגילה שם, דרך „הקרבן (נדחה ליום ראשון). ועד"ז בפרש"י לרי"ף שם. ועפ"ז י"ל דהבאת העצים למערכה היתה בזמנם הרגיל. וכן מסתבר, כי זמן עצי כהנים כו' נקבע מצד נדבת העצים (של אותן המשפחות), כשעלו בני הגולה" – ונדבת העצים אז היתה משום ש, לא הצאו עצים בלשכה", ופשוט שאז הבאת העצים דוחה שבת שלא יבטל התמיד כו'.

אבל בר"ן שם משמע דגם הבאת העצים (באם יש עצים בלשכה) נדחתה ליום ראשון (שהרי לא הוכיח הקרבן עצים). וראה הנסמן בהערה 4. וראה שפת אמת מגילה שם.

26 כי י"ל דאינו דומה להגינה כו' שמאחרין משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו – כי בדינים הנ"ל, זמן חיוביהו" הוא זמן חיוב בעצמם, משא"כ בנדרים שתלוי בדעת הנודר, י"ל דניחא לי' גם אם תתקיים הצדקה קודם זמן קביעות הנדר. וראה הגהות מרדכי הנ"ל, בטעם שאין צריך לטול רשות מן

ה. ההשלכה לגבי יום הסתלקות

מכך יש ללמוד גם לגבי יום הסתלקות („יארציית" שחל בשבת, שהרי נוהגים לתת צדקה ביום הסתלקות, ואף יש מנהג במספר מקומות לצום ביום זה²⁷, וזהו ענין של נדר²⁸, וניתן היה לחשוב²⁹ אם להקדים את המנהג לערב-שבת או לאחר ליום-ראשון.

לפי דבריו של ה„רוגושו"בי שהובאו לעיל יוצא, לכאורה, שצריך לאחר³⁰ עד לאחר זמן „קביעות הנדר“³¹. אך לפי המוסבר לעיל מובן, שכיוון שיודעים מלכתחילה שיום הסתלקות יחול בשנים מסויימות בשבת, הרי הנדר נעשה מלכתחילה³² באופן הקרוב יותר להוראת חז"ל ש„מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה“²⁴ – הקדמת נתינת הצדקה לערב שבת, להקדים דבר מצוה³³.

(משיחת ש"פ עקב, כ' מנ"א תשכ"ז)

הנותנין בכיס, ע"ש. ולהעיר מהא דתורמין על הענין לגבות (כתובות ק"ה, א. וראה שקלים פ"ג).

27 ב"י י"ד ס"ח תג. רמ"א שם סע"ז ס"ד. ס"ח ס"ב.

28 ב"ח, ס"ז וש"ע אדה"ו ארי"ח ס"ח רמ"ט. ועוד. וראה שו"ת חת"ס ארי"ח ס"ז קסב.

29 ראה ע"ד שאלה זו – שד"ח אסיפת דינים מע' אבלות אות צ, ושו"י ועוד.

30 ראה גם ב"י י"ד שם, שו"ע ארי"ח סתק"ס ס"ט (לענין תענית). וברמ"א (הג"ל וארי"ח שם) דאם אירע ביום שא"א תחנן אין מתענין כלל. וראה שד"ח שם.

31 אבל אולי שייך בזה טעם הירושלמי (הג"ל הערה 15), שהרי נותנין הצדקה לעילי הנשמה (וכן התענית – להטעם (הובא בחת"ס שם) שהוא כדי להקל לו מדין של מעלה).

32 אבל ראה שו"ע אדה"ו שם.

33 ראה גם שו"ת חת"ס שם ועוד (הובא בשד"ח שם). מג"א סתק"ס ס"ק ומחה"ש שם.

לכות

כ"ק אדונונו מזרנו ורבינו מלך המשיח

ויהי"ד שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בישיבת ב' ניסן התשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מזרנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד